

**Analizy wdrażania funduszy UE
w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podlaskiego
pod kątem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju**

Piotr Znaniński, styczeń – marzec 2013

Analiza zrealizowana w ramach projektu „Fundusze europejskie dla zrównoważonego rozwoju – partycypacja społeczna w programowaniu przyszłego okresu budżetowego po 2013 r.”

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

1. Wprowadzenie: Cele regionalnego programu operacyjnego i strategia ich wdrażania	3
2. Zrównoważony rozwój w założeniach regionalnego programu operacyjnego	5
3. Zrównoważony rozwój w szczegółowym opisie priorytetów i działań regionalnego programu operacyjnego: priorytety i działania mogące wspierać ochronę przyrody i edukację ekologiczną, transport przyjazny środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywność energetyczną, odnawialne źródła energii, gospodarkę ściekową, gospodarkę odpadami	7
4. Kryteria wyboru projektów a zasada zrównoważonego rozwoju	10
5. Projekty kluczowe a zrównoważony rozwój	15
6. Alokacje środków finansowych a zrównoważony rozwój	17
7. Stan wdrażania, ocena barier i rzeczywistej dostępności wsparcia dla obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski), efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii oraz działań wspierających zrównoważony rozwój	22
8. Podsumowanie i wnioski do programowania na lata 2014-2020	29

1. Wprowadzenie: Cele regionalnego programu operacyjnego i strategia ich wdrażania

Województwo podlaskie, z powodu nieefektywnej struktury gospodarki, jest jednym z najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej. We wprowadzeniu do RPOWP stwierdzono że jego realizacja ma na celu zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju województwa podlaskiego w stosunku do reszty kraju. Sens tego zdania jednoznacznie wskazuje że priorytetowo traktowana jest ekonomia, gdyż walory przyrodnicze woj. podlaskiego plasują się w ścisłej krajowej czołówce, czego nie można powiedzieć o gospodarce. Dlatego też w dalszej części wprowadzenia pojawia się informacja że zapisy zawarte w RPO umożliwią realizację projektów infrastrukturalnych, a także projektów ukierunkowanych na wspieranie sektora MSP, które będą przygotowywane i realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, organizacje otoczenia biznesu oraz administrację rządową. Pojęcie ochrony przyrody, ekologii czy zrównoważonego rozwoju na tym etapie nie pojawia się. Natomiast w kolejnym pkt. II. Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podlaskiego walory przyrodnicze województwa są określone jako ponadprzeciętne.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 wskazuje cele rozwoju wpływające bezpośrednio ze Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku skorelowane z założeniami strategicznych dokumentów szczebla krajowego i wspólnotowego. Dokument deklaruje że: „wpływ programu na zasadę zrównoważonego rozwoju był przedmiotem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i konsultacji społecznych, a szereg rekomendacji z tym związanych zostało w nim ujętych” oraz że „10% środków przeznaczono na rozwój infrastruktury ochrony środowiska. Województwo posiada czyste środowisko, które nie wymaga dużych interwencji poprawiających jego stan. Działania ukierunkowane będą głównie na poprawę i rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz rozwój gospodarki wodno-ściekowej. Dodatkowo realizowane będą inwestycje z zakresu odnawialnych źródeł energii. Ich realizacja wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców regionu oraz zwiększy dostępność terenów atrakcyjnych turystycznie”.

Cel główny RPO WP:

Zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych pozarolniczych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu (w obszarach: inwestycje, turystyka, przedsiębiorcy).

Cele szczegółowe RPO WP:

1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa.
2. Podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym.
3. Rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.

Ambicją regionu jest osiągnięcie celu głównego poprzez uzyskanie wzrostu poziomu PKB na mieszkańca do wysokości 45, 5% według parytetu siły nabywczej w stosunku do średniej UE27, a także uzyskanie poprawy wartości podstawowych wskaźników społeczno-gospodarczych, szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji Strategii Lizbońskiej. Cel główny Programu wskazuje zatem na konieczność przyspieszenia rozwoju gospodarki województwa poprzez tworzenie nowych, pozarolniczych miejsc pracy (wzrost inwestycji zewnętrznych). RPOWP wskazuje trzy obszary o wysokiej efektywności i dużym potencjale innowacyjnym, których wsparcie daje szansę na utworzenie nowych miejsc pracy: inwestycje (wzrost inwestycji zewnętrznych) i przedsiębiorcy jako najistotniejsze czynniki wzrostu społeczno-gospodarczego regionu (wzrost inwestycji wewnętrznych) oraz turystyka jako dziedzina gospodarki, dla rozwoju której województwo posiada znaczny, nie w pełni wykorzystany potencjał inwestycyjny oparty na walorach przyrodniczo – krajobrazowo – kulturowych.

Realizacja celu głównego odbywać się będzie poprzez osiągnięcie trzech celów szczegółowych:

- w zakresie zwiększenia aktywności inwestycyjnej w regionie poprzez inwestycje infrastrukturalne głównie w sferze transportu, infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, środowiska i infrastruktury społecznej;
- w zakresie podniesienia potencjału konkurencyjnego firm województwa podlaskiego poprzez wsparcie inwestycji w przedsiębiorstwach, tworzenie sprzyjającego otoczenia biznesu oraz potencjału naukowo-badawczego nastawionego na współpracę z sektorem przedsiębiorstw;
- w zakresie rozwoju turystyki, opartej głównie na wartościach przyrodniczych i dziedzictwie kulturowym poprzez szukanie nisz dla regionu na rynku turystycznym, które w najlepszy sposób wykorzystywałyby potencjał obszaru. Inwestycje będą koncentrować się na stworzeniu zintegrowanego pakietu atrakcji turystycznych poprzez takie jego uzupełnianie, które skutkowałyby większą dywersyfikacją usług i wydłużeniu sezonu turystycznego.

Biorąc pod uwagę realizację stopnia głównego celu RPO WP czyli *zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych pozarolniczych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu*, oceniany jest on na podstawie osiągniętych wartości następujących wskaźników programowych:

- Utworzone miejsca pracy brutto w wyniku realizacji programu,
- Liczba nowoutworzonych miejsc pracy netto,
- Koszt utworzenia jednego miejsca pracy,
- Zmiana poziomu PKB w wyniku oddziaływania programu.

Natomiast do oceny stopnia realizacji celów szczegółowych służą wymienione niżej wskaźniki:

Cel: *Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa:*

- Oszczędność czasu na nowych i zrekonstruowanych drogach w przewozach pasażerskich i towarowych,
- Poprawa rentowności w przewozach pasażerskich na trasach obsługiwanych przez wymienione jednostki taboru kolejowego,
- Wartość nowych inwestycji zagranicznych wykreowanych dzięki wsparciu w ramach programu,
- Powierzchnia udostępnionych terenów inwestycyjnych.

Cel: *Podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym:*

- Dodatkowe inwestycje wykreowane dzięki wsparciu,
- Liczba projektów realizowanych w oparciu o patent,
- Wartość eksportu podlaskich firm wspartych w ramach programu.

Cel: *Rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego:*

- Liczba turystów odwiedzających region,
- Liczba turystów zagranicznych odwiedzających region,
- Liczba miejsc noclegowych w obiektach turystycznych wygenerowanych w ramach realizacji programu.

Pierwszy cel szczegółowy ma być wdrażany poprzez osie priorytetowe:

II Rozwój infrastruktury transportowej

VI Rozwój infrastruktury społecznej

Drugi cel szczegółowy ma być realizowany poprzez osie priorytetowe:

I Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie

IV Społeczeństwo informacyjne

Trzeci cel szczegółowy ma być wdrażany poprzez osie priorytetowe:

III Rozwój turystyki i kultury

V Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

2. Zrównoważony rozwój w założeniach regionalnego programu operacyjnego

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej woj. podlaskiego przy omówieniu uwarunkowań przestrzennych regionu szeroko podejmuje temat opisu walorów przyrodniczych i obszarów chronionych, określonych jako „nieprzeciętne”. Wspomniana została sieć NATURA 2000 obejmująca ok. 26% obszaru województwa. Odnotowano występowanie surowców naturalnych – pospolitych kopalin (żwiry, piaski, ily, kreda, torf), a także lecznicze borowiny. Związana z ich eksploatacją degradacja środowiska i krajobrazu nie została dostrzeżona.

Jedno z zagrożeń naturalnych i technicznych to „stany zagrożenia życia, zdrowia, mienia i środowiska” związane m.in. z transportem drogowym i kolejowym – duże natężenie ruchu tranzytowego, w tym transportu materiałów niebezpiecznych. Ze względu na lesistość obszaru rzędu 30% jednym z zagrożeń są pożary, w tym wielkoobszarowe. Związane z tym zagrożenia dla ekosystemów nie zostały odnotowane. Awaryjne przemysłowe zakwalifikowano jako awaryjne techniczne, bez wskazanego wpływu na środowisko, chociaż w zakładach przemysłowych województwa stosuje się i wytwarza w procesach technologicznych ok. 600 tys. ton toksycznych środków przemysłowych (TSP) - m. in.: chlor, amoniak, różnorodne kwasy, propan-butan, ciekłe produkty ropopochodne i materiały promieniotwórcze. 10 przedsiębiorstw zaliczonych jest do zakładów o dużym ryzyku, a 5 do zakładów o zwiększonym ryzyku powstania poważnej awarii przemysłowej.

Opis rozwoju gospodarczego regionu zwraca uwagę że ze względu na sieć NATURA 2000 istnieje konieczność niwelowania skutków ekonomicznych związanych z ochroną środowiska (zaprzestanie i nie rozwijanie uciążliwej produkcji) poprzez rozwój alternatywnych kierunków rozwoju gospodarczego np.: zrównoważonej turystyki, wielofunkcyjnego leśnictwa, rolnictwa ekstensywnego. Jednocześnie jako szanse rozwoju sektora produkcyjnego upatruje się w bazie surowcowej dla przetwórstwa rolniczego, produkcji i eksporcie przemysłu mleczarskiego, mięsnego, piwowarskiego, tytoniowego, włókienniczego i drzewnego, a więc w dziedzinach mogących mieć znaczny wpływ na środowisko. Poziom zanieczyszczenia gleb jest niski, co stwarza potencjalne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Jednocześnie wskazuje się na znaczny potencjał naukowo-badawczy szkolnictwa wyższego oraz jakości środowiska korzystnej dla przemysłów wysokich technologii, ale obecnie poziom technologiczny przemysłu jest jednak stosunkowo niski. Szansą rozwoju gospodarki jest turystyka, w tym przyrodnicza i uzdrowiskowa. Podkreślona została rola woj. podlaskiego w krajowym i międzynarodowym ruchu komunikacyjnym. Przez województwo przebiega I korytarz sieci TEN-T, w którego skład wchodzi: droga szybkiego ruchu – VIA BALTICA oraz linii kolejowej – RAIL BALTICA. Wzrastający ruch tranzytowy stanowi coraz większy problem ze względu na niedostosowanie parametrów dróg do aktualnego ruchu. Zasygnalizowano niebezpieczeństwo nasilania się różnic między strategicznym dla regionu rozwojem społeczno-gospodarczym, w tym infrastrukturą transportową, a ochroną środowiska.

Komunikacja lotnicza w województwie podlaskim nie istnieje. Transport wodny śródlądowy w województwie podlaskim funkcjonuje w ograniczeniu do usług ruchu turystycznego.

W systemie energetycznym województwa uwzględnia się odnawialne źródła energii, których konieczność wsparcia tłumaczona jest ochroną unikalnych walorów środowiska przyrodniczego. Wymienia się korzystne warunki do wykorzystywania energii wiatru (w mniejszym stopniu wody),

znacznym ilościom naturalnej niewykorzystanej biomasy (która ma największy udział wśród odnawialnych źródeł energii) i dużym ilościom gruntów marginalnych, przydatnych do upraw roślin energetycznych.

Województwo podlaskie należy do jednych z najslabiej wyposażonych w sieć wodociągową i kanalizacyjną w skali kraju. Wskazano konieczność rozwoju gospodarki wodno-ściekowej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych i zabezpieczeniem sanitarnym stref zasobowych komunalnych ujęć wody.

Głównym sposobem zagospodarowania odpadów komunalnych w województwie jest składowanie. Jako problem opisano zły stan techniczny wielu wysypisk oraz tzw. dzikie wysypiska. Wskazano konieczność dostosowania gospodarki odpadami do standardów unijnych, w tym wdrożenie selektywnej zbiórki oraz nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Jakość powietrza – emisja pyłów i gazów spada; największymi emitentami zanieczyszczeń są aglomeracje miejskie Białegostoku, Suwałk i Łomży.

Omówienie dziedziny edukacji nie zawiera edukacji ekologicznej, skupia się na formalnym szkolnictwie, bez dostrzeżenia działań edukacyjnych prowadzonych przez Parki Narodowe i Krajobrazowe oraz ngo.

Analiza SWOT jako silne strony wskazuje, m.in.: czyste i mało zmienione działalnością człowieka środowisko, korzystne warunki rozwoju agroturystyki, wybitne walory przyrodnicze i kulturowe regionu, w tym parki narodowe i krajobrazowe, wzrastająca rola organizacji pozarządowych w działaniach o charakterze społecznym, zwiększenie zainteresowania produkcją alternatywnych źródeł energii, wprowadzanie nowych technologii bezpiecznych dla środowiska, wykorzystanie przestrzenie zróżnicowanych obszarów dla rozwoju turystyki, w tym kwalifikowanej (m.in. przyrodniczej, kulturowej)

Słabe strony to m.in.: niedobór bazy turystycznej regionu, niski poziom zagospodarowania odpadów, konflikty społeczne i ekologiczne przy lokalizacji inwestycji infrastrukturalnych, niebezpieczeństwo nasilania się różnic między ochroną środowiska a strategicznym dla regionu rozwojem społeczno-gospodarczym.

W omówieniu analizy SWOT pojawia się stwierdzenie że rozwój społeczno-gospodarczy uwzględniać będzie z jednej strony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, troskę o dziedzictwo przyrody, a z drugiej konieczność zapewnienia naturalnej drogi rozwoju regionu. Nie pojawiają się jednak zagadnienia ewentualnych negatywnych oddziaływań turystyki na środowisko.

Krajowy Program Reform na lata 2008-2011 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej, wdrażany jest przez RPO WP 2013 poprzez następujące osie:

- Oś priorytetową I Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie, której procentowy udział pro-lizbońskich kategorii interwencji na poziomie RPOWP wynosi 28,4%
- Oś priorytetową II Rozwój infrastruktury transportowej, której udział w RPO wynosi 1,0%
- Oś priorytetową IV Społeczeństwo informacyjne, której udział w RPO wynosi 7,6%
- **Oś priorytetową V Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, której udział w RPO wynosi 6,2%**

Tabela: Procentowy udział pro-lizbońskich, pro-ekologicznych kategorii interwencji na poziomie RPO WP (stan na 31 grudnia 2011).

Priorytetowy obszar tematyczny	Wkład UE do pro-lizbońskich kategorii interwencji (w EUR)	Wartość zakontraktowanych środków (w EUR)	Procent wykorzystania
Ogółem	290 199 454,00	141 425 735,18	48,73
39 Energia odnawialna: wiatrowa	7 478 339,00	871 217,14	11,65%
40 Energia odnawialna: słoneczna	3 454 493,00	427 063,10	12,36%
41 Energia odnawialna: biomasa	9 125 824,00	2 926 663,90	32,07%
42 Energia odnawialna hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe	6 776 432,00	0,00	0,00%
43 Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeracja), zarządzanie energią	14 787 421,00	0,00	0,00%

W opisie RPO praktycznie nie pojawia się temat gospodarki wodnej. Również pominięto mechanizmy zabezpieczające przed realizacją inwestycji negatywnie wpływających na środowisko, stosuje się jedynie obowiązkowe o.oś.

Podsumowując:

(-) pominięcie roli edukacji ekologicznej

(+) zaakcentowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego

(+) wskazanie możliwości rozwoju województwa w oparciu i z poszanowaniem środowiska przyrodniczego

3. Zrównoważony rozwój w szczegółowym opisie priorytetów i działań regionalnego programu operacyjnego: priorytety i działania mogące wspierać ochronę przyrody i edukację ekologiczną, transport przyjazny środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywność energetyczną, odnawialne źródła energii, gospodarkę ściekową, gospodarkę odpadami

Zasady realizacji RPO interesujące z punktu widzenia ochrony środowiska to przede wszystkim: zrównoważony rozwój, NATURA 2000, efektywność energetyczna, opisane jak poniżej.

Zrównoważony rozwój.

Definicja zrównoważonego rozwoju pojawia się w RPO WP w aspekcie Strategii Europa 2020: „Rozwój zrównoważony (*sustainable growth*) - wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.”

Podstawową zasadą przy realizacji celów RPOWP było znalezienie konsensusu pomiędzy efektywnością ekonomiczną podejmowanych działań a wymogami związanymi z promocją zasad zrównoważonego rozwoju przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego.

Realizacja celów RPOWP ukierunkowana jest na osiągnięcie wzrostu gospodarczego przy jednoczesnym ograniczaniu negatywnych skutków rozwoju poprzez zachowanie walorów środowiska naturalnego i ładu przestrzennego.

W strukturze Instytucji Zarządzającej funkcjonować ma Menedżer ds. zrównoważonego rozwoju odpowiedzialny za utrzymywanie bieżących kontaktów z przedstawicielami organów środowiskowych oraz organizacji ekologicznych, którzy będą uczestniczyć w pracach Komitetu Monitorującego oraz z którymi będą konsultowane kwestie środowiskowe dotyczące przygotowania, oceny i realizacji projektów w ramach RPO.

Projekty współfinansowane w ramach programu operacyjnego mają być w pełni zgodne z postanowieniami dyrektyw o oś, siedliskowej i ptasiej. W fazie wyboru projektów mają być zastosowane odpowiednie kryteria kwalifikacyjne celem zagwarantowania, że projekty spełniają wymagania nakreślone przez wyżej wymienione dyrektywy. Współfinansowanie projektów, które negatywnie oddziałują na potencjalne obszary Natura 2000 (tzn. te obszary, które w opinii Komisji Europejskiej powinny zostać wyznaczone 1 maja 2004 roku, ale nie zostały wyznaczone przez Polskę), nie będzie dozwolone.

Efektywność energetyczna.

Realizacja celów RPOWP poprzez poszczególne priorytety wpisuje się w Politykę Energetyczną Polski do 2025 roku i długofalowe kierunki działań określone w tym dokumencie:

- Zdolności wytwórcze krajowych źródeł paliw i energii.
- Efektywność energetyczna gospodarki.
- Ochrona środowiska.
- Wzrost odnawialnych źródeł energii.

Strategia Programu realizowana jest w tym zakresie poprzez zwiększenie efektywności wytwarzania oraz wykorzystania energii, a także poprzez uczynienie z efektywności energetycznej jednego z głównych kryteriów oceny działań we wszystkich priorytetach.

Działania bezpośrednie obejmują wsparcie wytwarzania energii odnawialnej (wiatrowej, wodnej i z biomasy), natomiast działania pośrednie skierowane są na efektywność wykorzystywania energii i stosowanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku, które przyczyniają się do oszczędności energii oraz redukcji negatywnego wpływu działalności ludzkiej na zmiany klimatyczne, zwłaszcza poprzez ograniczenie emisji CO₂.

Szczegółowy Opis Priorytetów RPO WP na lata 2007-2013¹ definiuje 7 osi priorytetowych Programu:

I: Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie

II: Rozwój infrastruktury transportowej

III: Rozwój turystyki i kultury

IV: Społeczeństwo informacyjne

V: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

VI: Rozwój infrastruktury społecznej

VII: Pomoc techniczna

Oś I, IV, VI i VII nie odnosi się nigdzie do działań proekologicznych.

¹ Załącznik nr 1 do uchwały Nr 58/709/2011 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 11 października 2011 r.

Opis Osi II dostrzega uciążliwości środowiskowe wynikające z transportu samochodowego, i wskazuje zasadność stworzenia zintegrowanego systemu transportu publicznego w większych ośrodkach regionu jak również zsynchronizowanego powiązania układu drogowego z układem kolejowym oraz możliwością zwiększenia udziału transportu zbiorowego w przewozach pasażerskich. Wskazuje się na potrzebę zwiększenia udziału kolei w przewozach, jako transportu mającego najmniej szkodliwy wpływ na środowisko, szczególnie w obszarach cennych przyrodniczo i środowiskowo. Tym niemniej ze względu na bardzo wysokie koszty modernizacji linii kolejowych i ograniczone środki w ramach Programu regionalnego nie przewiduje się wsparcia modernizacji i budowy linii kolejowych. Wsparcie w ramach działania powinno skupić się na poprawie rentowności regionalnych połączeń kolejowych i jakości świadczonych usług, poprzez projekty dotyczące wymiany taboru transportu kolejowego. Pojawia się perspektywiczny plan budowy lotniska, w obecnym okresie programowania mają zostać przygotowane dokumenty oraz wyznaczona lokalizacja, ze szczególnym uwzględnieniem poszanowania kwestii ochrony środowiska. Deklaruje się że przy wyborze projektów w ramach II Osi preferowane będą inwestycje o proekologicznym charakterze.

Wsparcie w ramach Działania 2.3. skoncentrowano na poprawie systemu transportowego w miastach. Projekty mogą dotyczyć budowy parkingów dla samochodów i rowerów „Park & Ride” i „Bike & Ride”, adaptacji linii kolejowych na potrzeby komunikacji zbiorowej, wyposażenia dróg w infrastrukturę służącą obsłudze transportu publicznego oraz pasażerów, budowy lub przebudowy zajezdni autobusowych oraz przystanków, stacji i węzłów przesiadkowych, zakupu taboru autobusowego i szynowego, budowy lub przebudowy stacji dystrybucji gazu ziemnego lub biopaliw (jako części projektu) oraz projektów dotyczących Inteligentnego Systemu Transportu. Dofinansowanie w ramach działania sięga 85 proc. kosztów kwalifikowalnych.

Wsparcie w ramach Działania 2.4. skoncentrowano na poprawie rentowności istniejących, regionalnych połączeń kolejowych i jakości świadczonych usług poprzez inwestycje w wymianę taboru kolejowego (wprowadzenie nowoczesnych szynobusów). Jednym z głównych celów było zwiększenie udziału kolei w przewozach regionalnych, jako najbardziej proekologicznego środka komunikacji publicznej. Rezultatem inwestycji ma być skrócenie czasu podróży, podniesienie jej komfortu i jakości, oraz obniżenie kosztów transportu bez konieczności ponoszenia wysokich wydatków na modernizację linii kolejowych. Dofinansowanie projektu miało formę pomocy bezzwrotnej i wyniosło 90 proc. kosztów.

Podpisano jedną umowę na kwotę ponad 34 mln złotych wykorzystując tym samym całą alokację. W ramach projektu realizowanego przez województwo podlaskie zakupiono 4 szynobusy przeznaczone do przewozów regionalnych.

Oś priorytetowa III wskazuje na wykorzystanie walorów przyrodniczych, wypoczynkowych i kulturowych a także rozwój turystyki uzdrowiskowej. Inwestycje w bazę noclegową będą realizowane wyłącznie na obszarach najbardziej atrakcyjnych turystycznie zgodnie ze strategią rozwoju turystyki w tych gminach, które są w dużym stopniu zależne od sektora turystycznego ze względu na ich walory środowiskowe (NATURA 2000) i gdzie można udowodnić znaczący wpływ inwestycji na lokalny rynek pracy.

Oś priorytetowa V: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska jako cel wskazuje zachowanie dziedzictwa środowiska naturalnego poprzez inwestycje infrastrukturalne zmniejszające negatywne skutki cywilizacji.

W uzasadnieniu znajdujemy odniesienie do zasady zrównoważonego rozwoju: wybitne przymioty środowiska naturalnego nakładają obowiązek zachowania tych dóbr dla przyszłych pokoleń.

Utrzymanie istniejącego stanu środowiska oraz przeciwdziałanie negatywnym skutkom rozwoju gospodarczego realizowane jest poprzez: poprawę jakości powietrza, termomodernizację, rozwój

gospodarki wodno-ściekowej, rozwój gospodarki odpadami, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz ochronę przyrody.

V oś priorytetowa wdrażana jest przez dwa działania: rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska i rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska.

Cele szczegółowe V Osi priorytetowej:

- Poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie ilości zanieczyszczeń.
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- Minimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wprowadzenie systemu ich odzyskiwania i unieszkodliwiania.
- Wzrost wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii.
- Poprawa stanu infrastruktury technicznej na obszarach słabiej rozwiniętych.

Priorytetowo traktowane są inwestycje z dziedziny gospodarki odpadami (w tym unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych i rekultywacja wysypisk) i gospodarki wodno-ściekowej. Przewiduje się wsparcie projektów dotyczących: zachowania bioróżnorodności gatunkowej, edukacji ekologicznej, tworzenia systemów monitorowania środowiska oraz zakupu wyposażenia dla służb odpowiedzialnych za likwidację skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii, wykorzystania odnawialnych źródeł energii wraz z budową sieci energetycznej dla celów dystrybucji uzyskanej energii ze źródeł odnawialnych do istniejącej sieci energetycznej, termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej.

Działania wspierające ograniczenie zmian klimatycznych są istotne, jednakże z uwagi na zakres tematyczny i wymiar finansowy pozytywne oddziaływanie RPOWP na zmiany klimatyczne będzie miało charakter pośredni. Wkład w redukcję emisji gazów cieplarnianych będą miały przedsięwzięcia dotyczące m.in. wsparcia rozwoju transportu przyjaznego środowisku, gospodarki odpadami, modernizacji systemów ciepłowniczych oraz racjonalnego wykorzystania energii.

Podsumowując:

(-) oś I, IV, VI, VII nie odnosi się do ochrony środowiska

(-) niejednolita definicja zrównoważonego rozwoju

(-) brak uwzględnienia modernizacji linii kolejowych

(+) wskazanie uciążliwości transportu drogowego

(+) możliwość finansowania przedsięwzięć na rzecz bioróżnorodności i edukacji ekologicznej.

(+/-) zauważono wpływ inwestycji na zmiany klimatyczne, jednak nie przewidziano bezpośrednich działań na rzecz ochrony klimatu ze środków RPO.

4. Kryteria wyboru projektów a zasada zrównoważonego rozwoju

W RPO Województwa Podlaskiego zastosowano:

- Kryteria formalne (jednakowe dla wszystkich wniosków: ogólne i szczegółowe)
- Kryteria merytoryczno-techniczne (dopuszczające)
- Kryteria merytoryczno-techniczne (ogólne)
- Kryteria merytoryczno-techniczne, szczegółowe (dla Osi Priorytetowych i poszczególnych Działań).

Generalnie większość kryteriów ogólnych spełnia wymogi jakości oraz użyteczności.

Kryteria szczegółowe mają charakter rozwinięcia kryteriów ogólnych w zakresie administracyjno-merytorycznym.

Kryteria merytoryczno-techniczne dzielą się na dopuszczające i ogólne. Obie grupy kryteriów mogą przysporzyć kłopotów w ocenie, szczególnie w projektach i działaniach miękkich. Np. trudno może być zweryfikować kryterium jeśli musimy udzielić odpowiedzi na pytanie czy „analiza ekonomiczna została właściwie przygotowana” – określenie „właściwie” jest tak nieostre że daje dużą możliwość uznaniowości.

W kryteriach merytoryczno-technicznych dopuszczających punktowana jest zgodność z politykami horyzontalnymi: zasadą równości szans, ochrona środowiska, społeczeństwa informacyjnego, konkurencji i zamówień publicznych.

4.1 Ocena kryteriów wyboru projektów z obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami.

Kryteria merytoryczno-techniczne szczegółowe związane ze zrównoważonym rozwojem to²:

Działanie 2.1. Rozwój transportu drogowego

Zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko.

W ramach kryterium badane jest czy realizacja projektu wpłynie na zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko poprzez budowę /przebudowę towarzyszącej infrastruktury ochrony środowiska (przepusty dla zwierząt, ekrany akustyczne, kanalizacja sanitarna i deszczowa/separatory)

Działanie 2.3. Rozwój transportu publicznego (wybrane kryteria)

- Wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań w zakresie zwiększenia jakości użytkowania transportu publicznego.
- Wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań z zakresu organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego na ulicach.
- Wzrost ilości osób korzystających z transportu publicznego.
- Zwiększenie dostępności i zasięgu komunikacji publicznej.
- Poprawa stanu technicznego infrastruktury związanej z obsługą transportu miejskiego.

Działanie 2.4. Rozwój transportu kolejowego.

Punktowane zwiększenie liczby pasażerów, zmniejszenie czasu przejazdów, poprawa bezpieczeństwa i standardów, zmniejszenie kosztów eksploatacji, zwiększenie dostępności.

Działanie 3.1 Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu oraz działanie 3.2 Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej nie odnosi się nigdzie do wpływu turystyki na środowisko naturalne.

Oś Priorytetowa V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

Poprawa jakości powietrza bez projektów dotyczących termomodernizacji

- Wpływ projektu na zmniejszenie rocznej emisji pyłów, CO₂, SO₂, NO_x, CO do atmosfery.
- Zmniejszenie zapotrzebowania na energię.
- Ograniczenie strat ciepła na przesyłach.
- Kompleksowość projektu.

² Szczegółowy opis priorytetów rpo wp na lata 2007-2013 Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 150/2143/2013 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 19 marca 2013 r.

- Jednostkowy koszt uzyskania oszczędności energii.

Poprawa jakości powietrza – projekty dotyczące termomodernizacji

- Zmniejszenie zapotrzebowania na energię.
- Efektywność wykorzystania infrastruktury.
- Wielkość grupy osób objętych projektem.
- Stopień oddziaływania projektu w skali województwa.
- Zastosowanie odnawialnych źródeł energii.
- Racjonalizacja wydatków na cele instytucji publicznych.

Gospodarka wodno-ściekowa

- Kompleksowość projektu z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.
- Stopień wyposażenia aglomeracji w system sanitarnej kanalizacji zbiorczej.
- Liczba osób objętych projektem.
- Komplementarność projektu z innymi projektami z zakresu gospodarki wodno – ściekowej.

Odnawialne źródła energii

- Efektywność kosztowa urządzeń produkujących energię pochodzącą ze źródeł odnawialnych.
- Wpływ projektu na wzrost ilości energii pozyskanej z odnawialnych źródeł.
- Rodzaj źródeł energii.
- Dystrybucja wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych do sieci energetycznych i ciepłych.
- Komplementarność projektu z innymi projektami z zakresu ochrony środowiska.
- Wkład własny/oszczędności w kosztach eksploatacyjnych.

Odnawialne źródła energii (Energia odnawialna: słoneczna)

- Lokalizacja projektu na obszarach chronionych.
- Lokalizacja projektu w gminach słabo rozwiniętych.
- Wpływ projektu na wzrost ilości energii cieplnej pozyskanej z odnawialnego źródła.
- Komplementarność projektu z innymi projektami z zakresu ochrony środowiska.
- Wyposażenie obiektów użyteczności publicznej w kolektory słoneczne.
- Wkład własny.

Ochrona przyrody - projekty edukacyjne

- Liczba osób korzystających z centrów edukacyjnych / infrastruktury edukacyjnej.
- Wprowadzenie unikatowej oferty edukacyjnej w centrach.
- Doświadczenie w edukacji.
- Współpraca centrum z innymi jednostkami.

Projekty dotyczące monitoringu

- Innowacyjność rozwiązań w zakresie stanu środowiska.
- Zgodność i spójność baz danych.
- Wielkość obszaru objętego monitoringiem.
- Wpływ projektu na skrócenie czasu reakcji na zagrożenia/ skażenia.
- Liczba elementów objętych monitoringiem.

Projekty dotyczące ratownictwa

- Wpływ projektu na bezpieczeństwo ludzi i środowiska.
- Wpływ projektu na skrócenie czasu reakcji na zagrożenia /skażenia.
- Wpływ na skuteczność podejmowanych działań w zakresie zwiększenia ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami ekologicznymi.
- Powierzchnia terenu zabezpieczona przed zagrożeniami.

Projekty dotyczące ochrony przyrody

- Przeznaczenie projektu.

- Lokalizacja projektu.
- Liczba siedlisk objętych projektem.

Gospodarka odpadami

- Projekty dotyczące budowy, przebudowy spalarni odpadów niebezpiecznych, w tym odpadów poszpitalnych.
- Wielkość grupy osób objętej projektem.
- Wykorzystanie energetyczne odpadów.
- Rodzaje zagospodarowanych odpadów niebezpiecznych.
- Liczba podmiotów objętych projektem.

Projekty odpadowe z wyłączeniem projektów dotyczących budowy, przebudowy spalarni odpadów niebezpiecznych, w tym odpadów poszpitalnych.

- Wielkość grupy docelowej osób objętych projektem.
- Masa odpadów zagospodarowana w wyniku realizacji projektu w ciągu roku.
- Efektywność kosztowa.
- Selektywna zbiórka odpadów.
- Rekultywacja składowisk odpadów.
- Działania edukacyjno-informacyjne.
- Wkład własny.
- Likwidacja dzikich wysypisk śmieci.

Dla projektów, aplikujących o środki z osi priorytetowej V przygotowano praktycznie pięć zestawów kryteriów szczegółowych, dla każdej z grup projektów: z zakresu poprawy jakości powietrza, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, odnawialnych źródeł energii i ochrony przyrody.

Większość analizowanych kryteriów w obecnym układzie jest odpowiednia, to znaczy dotyczy zagadnień właściwych dla ochrony środowiska. Zdecydowanie gorzej wypadła ocena jednoznaczności kryteriów. Opisy kryteriów nie są jasne, dają pole do szerokich interpretacji, np. w kryterium „poprawa wskaźników ochrony środowiska” w opisie kryterium wyrażone zostało w procentach (energochłonności?), w kryterium „zastosowanie odnawialnych źródeł energii” w opisie nie sprecyzowano, co oznacza % inwestycji (zakres ? koszty ?), stąd brak mierzalnej jednostki, w kryterium „powiązanie projektu z działalnością edukacyjno-informacyjną” nie rozstrzygnięto, co oznacza powiązania projektów z kampaniami edukacyjnymi. Należałoby zdefiniować, co oznacza powiązanie: czy chodzi o usługi i dostawy, realizowane w ramach projektu, czy też o przedsięwzięcia inne; kryterium „zakup sprzętu do akcji ratowniczych” jest bardzo mało konkretne, nie ma szczegółowej definicji pojęć: wysokospecjalistyczny, wielozadaniowy.

Kryteria są w większości łatwo dostępne oraz relatywnie łatwe w kontroli. Poza wymienionymi wcześniej przykładami w większości opisów skale punktacji i zasady punktowania są precyzyjne. Informacje potrzebne do odpowiedzi na pytania zadane przez kryteria są dostępne we wniosku oraz w studium wykonalności.

Każda grupa kryteriów oceny merytoryczno-technicznej szczegółowej projektów z osi priorytetowej ma własną strukturę kryteriów i punktacji. Zastrzeżenia budzą kryteria dotyczące projektów z zakresu poprawy jakości powietrza oraz gospodarki odpadami. W pierwszej grupie dwa pierwsze kryteria stanowią łącznie 75 % punktacji, a w drugiej – 50 %. Kryteria dotyczące projektów z zakresu gospodarki odpadami mają jeszcze to do siebie, iż punktacja w nich została uzależniona nie od wartości merytorycznej samego pomysłu i projektu, ale od wyników naboru. Jak, wynika z opisu, kryterium polega na ocenie jaka liczba osób zostanie objęta programem selektywnej zbiórki odpadów w ramach realizacji projektu. Punktowanie rankingowe wg wartości wskaźnika określającego liczbę osób objętych selektywną zbiórką odpadów (jednostka miary: osoba).

W kryteriach brak jest takich, które badają stronę popytową, to znaczy oceniają przystawalność projektu do problemu. Jedynie kryteria związane z gospodarką wodno-ściekową: Stopień zwodociągowania, skanalizowania, Potencjalna liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków, Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniania wody oceniają stopień zaspokajania potrzeb i pozwalają na identyfikację tych terenów, które rzeczywiście mają najslabiej rozwiniętą infrastrukturę. Warto wskazać również, iż w części grup nagradza się dostosowanie infrastruktury do wymogów prawnych.

Pewna część kryteriów odnosi się wprost do parametrów ilościowych projektów i nagradza większą liczbą punktów te, które te parametry mają po prostu większe. Do takich kryteriów należą: Obsługiwana liczba mieszkańców przez zakład unieszkodliwiania odpadów., liczba osób objęta programem selektywnej zbiórki odpadów, Ilość energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych / moc obiektów wytwarzających odnawialne źródła energii. Wpływ na wypełnienie zobowiązań akcesyjnych, wzrost udziału energii odnawialnej w ogólnej ilości energii wytwarzanej. W konsekwencji może dojść do tego, iż stosowanie tych projektów może przyczynić się do blokowania projektów niewielkich kosztowo i pod względem oddziaływania, lecz innowacyjnych, rozwiązujących trafnie problemy lokalnej społeczności, o lepszych parametrach relacji koszt/zysk. Ponadto za błąd i brak obiektywności uznać należy stosowanie w kategorii kryteriów dotyczących poprawy jakości powietrza kryterium dotyczącego zastosowania odnawialnych źródeł energii. Trzeba zwrócić uwagę, iż nie każdy projekt z zakresu poprawy jakości powietrza musi dotyczyć wprowadzania i stosowania odnawialnych źródeł energii. Konkludując, kryteria oceny projektów w osi V mogą dyskryminować pewne rodzaje projektów oraz projekty mniejsze.³

4.2 Ocena kryteriów dla projektów pozostałych pod kątem stopnia odzwierciedlenia zasady zrównoważonego rozwoju.

W kryteriach szczegółowych na poziomie działań punkty styżne z zasadą ekorozwoju można spotkać sporadycznie. Wymieniono je poniżej:

Działanie 1.2. Region atrakcyjny inwestycjom - Poddziałanie 1.2.1

Proekologiczny charakter inwestycji.

Oceniający sprawdza czy inwestycja uwzględnia działania ograniczające negatywny wpływ na środowisko (0 pkt – nie, 4 pkt – tak).

Działanie 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw - Poddziałanie 1.4.1. Mikro przedsiębiorstwa

Efektywność energetyczna.

Weryfikacja, czy Beneficjent wskazał pozytywny wpływ projektu na efektywność energetyczną (0 pkt – nie wykazuje efektywności energetycznej, 2 pkt – wykazuje efektywność energetyczną).

Poddziałanie 1.4.2. Małe i średnie przedsiębiorstwa

Efektywność energetyczna.

Weryfikacja, czy Beneficjent wskazał pozytywny wpływ projektu na efektywność energetyczną (0 pkt – nie wykazuje efektywności energetycznej, 2 pkt – wykazuje efektywność energetyczną).

Podsumowując:

(+) kryteria spełniają wymogi jakości i użyteczności

(+) uwzględnienie ochrony środowiska przy ocenie wielu kryteriów

(-) niejednoznaczność i możliwość uznaniowości przy ocenie niektórych kryteriów.

³ Na podstawie badania ewaluacyjnego „Ocena systemu kryteriów wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013 Raport końcowy Warszawa-Białystok 17 października 2008r.

5. Projekty kluczowe a zrównoważony rozwój

Indykatywny Wykaz Indywidualnych Projektów Kluczowych⁴ zawiera 45 projektów na liście podstawowej i 13 z listy rezerwowej.

Alokacja na wszystkie projekty kluczowe wynosi 1440,54 mln zł, w tym 1089,65 mln zł na listę podstawową i 350,89 mln zł. na listę rezerwową.⁵

Projekty kluczowe związane ze zrównoważonym rozwojem:

Działanie 1.1 Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności

Badanie skuteczności aktywnych i pasywnych metod poprawy efektywności energetycznej infrastruktury z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – projekt Politechniki Białostockiej którego celem głównym projektu jest przeprowadzenie badań skuteczności aktywnych i pasywnych metod poprawy efektywności energetycznej infrastruktury z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w warunkach klimatyczno-środowiskowych panujących w północno-wschodniej Polsce.

Działanie 2.4 Rozwój transportu kolejowego

Zakup kolejowych pojazdów szynowych do przewozów regionalnych

Celem bezpośrednim projektu jest zwiększenie udziału kolei w przewozach regionalnych oraz zwiększenie efektywności przewozów i zmniejszenie zagrożenia likwidacji nierentownych przewozów. Celami szczegółowymi, rozumianymi jako korzyści osiągnięte bezpośrednio po realizacji projektu są m.in. zmniejszenie negatywnych skutków oddziaływania na środowisko (zmniejszenie poziomu hałasu i wibracji) oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej oraz turystycznej regionu.

Działanie 5.2 Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska

Poprawa efektywności energetycznej infrastruktury Politechniki Białostockiej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Celem projektu jest rozbudowa, przebudowa i modernizacja kilku obiektów Politechniki Białostockiej pod kątem uzyskania wysokich standardów efektywności energetycznej oraz zainstalowanie wybranych odnawialnych źródeł energii cieplnej i elektrycznej zaopatrujących w energię ww. obiekty.

Działanie 3.1 Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu

„Podlaskie - odwieczna potrzeba natury” – projekt Samorządu Województwa Podlaskiego, Celem nadrzędnym projektu będzie wdrożenie zintegrowanego i skutecznego systemu promocji i informacji turystycznej, wpływającego na zwiększenie ruchu turystycznego i dochodów z turystyki. Będzie to również kampania informacyjna o produktach turystycznych oraz wizerunkowa. Zakres projektu obejmuje prezentację unikatowych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz wspomaga wykreowanie markowych produktów turystycznych (już istniejących i nowych) na rynku polskim i europejskim. Informacje o projekcie nie zawierają jednak żadnych przesłanek o stosowaniu form zabezpieczenia najbardziej wartościowych terenów przyrodniczo cennych przed presją turystyki.

Na liście indykatywnej oprócz wymienionych powyżej brak innych projektów mogących mieć charakter środowiskowy. Brak na nich projektów z zakresu ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu miejskiego i rowerowego, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami.

Największą grupę projektów obejmuje Działanie 2.1 Rozwój transportu drogowego, w którym przewidziano 19 projektów na liście podstawowej na kwotę dofinansowania 628,08 mln zł i 8 projektów

⁴ Wg. Załącznika nr 1 do Uchwały Nr 128/1839/2012 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 29 listopada 2012 r.

⁵ j.w.

na liście rezerwowej na kwotę dofinansowania 286,62 mln zł. W projektach drogowych akcentowane jest obniżenie uciążliwości środowiskowych poprzez zastosowanie odpowiednich rozwiązań technicznych, ekranów i przejść dla zwierząt, przy niektórych drogach miejskich planowane są towarzyszące ścieżki rowerowe. Nie są one jednak celem inwestycji.

Działanie 2.2 Rozwój transportu lotniczego przewiduje projekt „Budowa lotniska regionalnego użytku publicznego w województwie podlaskim – Etap I faza projektowa”, którego celem jest przygotowanie do realizacji, pod względem formalno-prawnym i dokumentacyjnym, inwestycji polegającej na budowie lotniska regionalnego. Zakres działań przewidzianych do realizacji obejmuje m.in. opracowanie raportu o oddziaływaniu na środowisko dla planowanego lotniska regionalnego, uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację planowanego przedsięwzięcia i opracowanie dokumentacji projektowej lotniska. Rozpatrywane wcześniej lokalizacje wywoływały sprzeciw ekologicznych ngo.

Pozostałe projekty kluczowe podejmują tematy:

- rozwoju przedsiębiorczości (1.1), m.in. Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości w Białymstoku, inkubator przedsiębiorczości w Łapach na potrzeby gminy szczególnie dotkniętej bezrobociem po zamknięciu 2 wielkich zakładów pracy: Cukrowni Łapy oraz Zakładów Naprawy Taboru Kolejowego, Centrum Transferu Technologii w Suwałkach, Park Przemysłowy w Łomży, Suwalska Strefa Ekonomiczna;
- rozwoju atrakcyjności turystycznej regionu (3.1): budowa stadionu piłkarskiego w Białymstoku, Aquapark w Suwałkach, sala koncertowo-teatralna w Suwałkach, modernizacja stadionu miejskiego i pływalni w Łomży, rozbudowa infrastruktury turystycznej przy Kanale Augustowskim w Augustowie i w gminie Płaska, i inne;
- społeczeństwo informacyjne (oś priorytetowa IV): usługi elektroniczne dla ludności realizowane przez Urząd Marszałkowski i Urząd Wojewódzki;
- rozwoju infrastruktury z zakresu opieki zdrowotnej (6.2): modernizacja infrastruktury szpitali;
- rozwoju infrastruktury z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego (6.3): renowacja zabytków i rozbudowa muzeum Diecezji Łomżyńskiej.

Podsumowując:

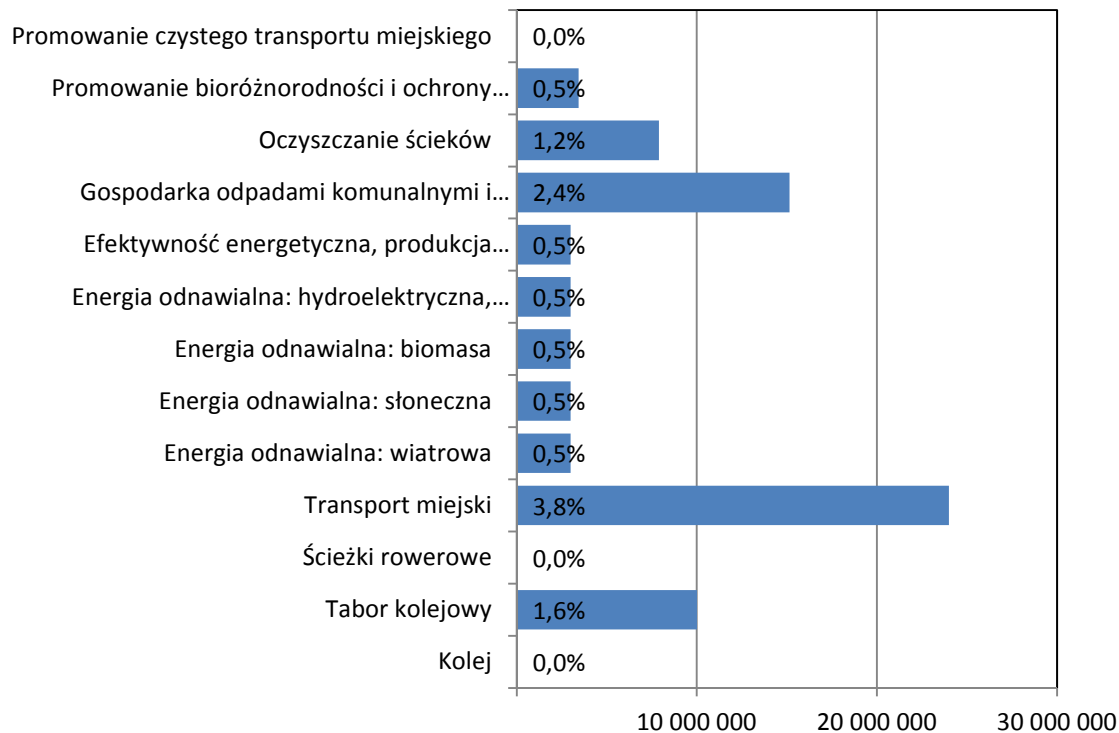
(+) na liście projektów kluczowych znalazły się projekty związane z ekorozwojem

(-) na liście projektów kluczowych nie znalazły się projekty dotyczące gospodarki ściekowej i odpadami, pomimo wcześniejszych deklaracji o priorytetowym traktowaniu tych dziedzin.

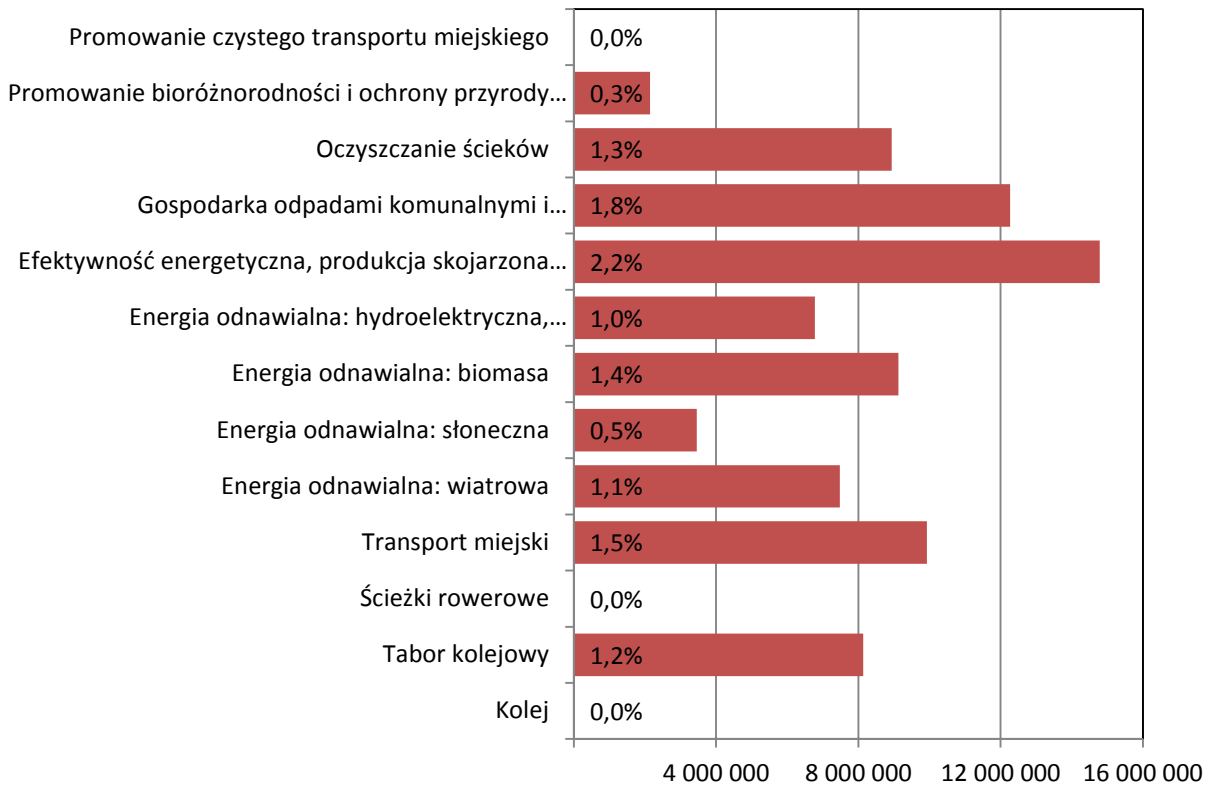
6. Alokacje środków finansowych a zrównoważony rozwój

6.1 Zaprogramowane wsparcie finansowe obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami w stosunku do całości środków dostępnych w RPO

Ryc. 6.1a Zaprogramowane wsparcie finansowe wybranych kategorii interwencji na tle całości środków dostępnych w RPO (RPO 2007)

Ryc. 6.1b Zaprogramowane wsparcie finansowe wybranych kategorii interwencji na tle całości środków dostępnych w RPO (RPO 2012)

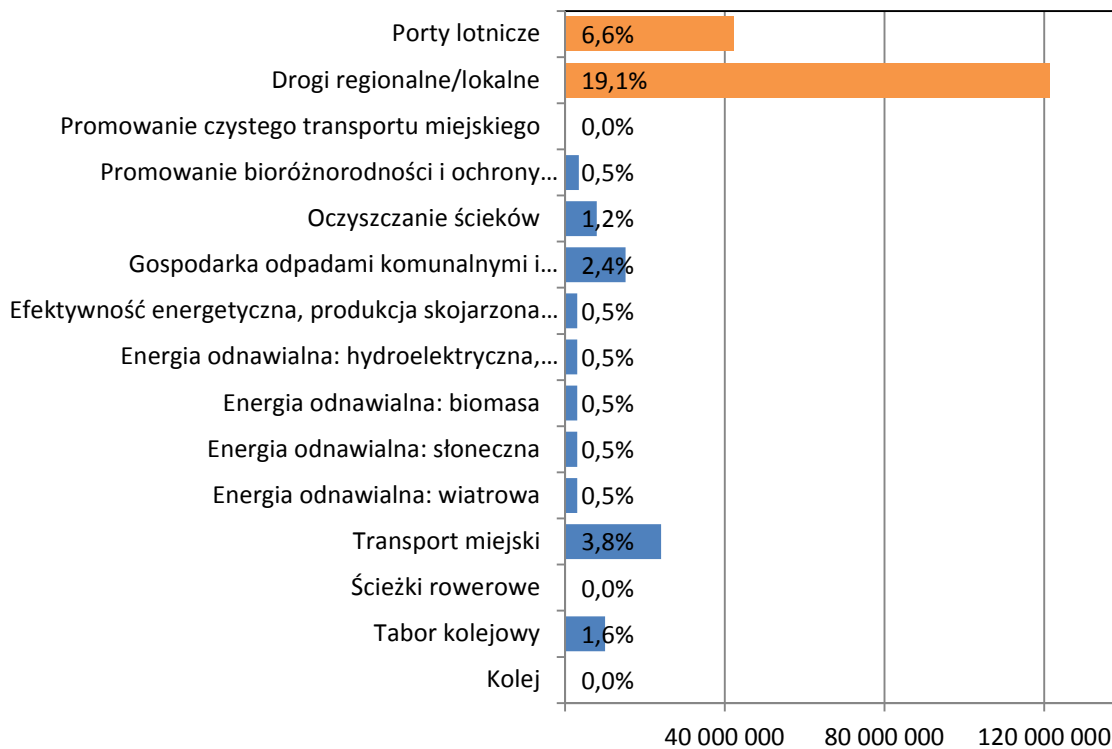

Zmiany alokacji w latach 2007-2012 nie są korzystne ze względu na zmniejszenie i tak niewielkiego udziału środków przeznaczonych na promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (z 0,5 % na 0,3%), transportu miejskiego (z 3,8% na 1,5%) i taboru kolejowego (z 1,6% na 1,2 %). Niezrozumiałe jest również zmniejszenie alokacji na gospodarkę odpadami (2,4% na 1,8%), szczególnie w sytuacji gdy deklarowane było traktowanie tej dziedziny priorytetowo, a jak wiadomo potrzeby w tej dziedzinie są ogromne. Pozytywne jest zwiększenie środków na działania związane z energią odnawialną i racjonalnym zarządzaniem energią.

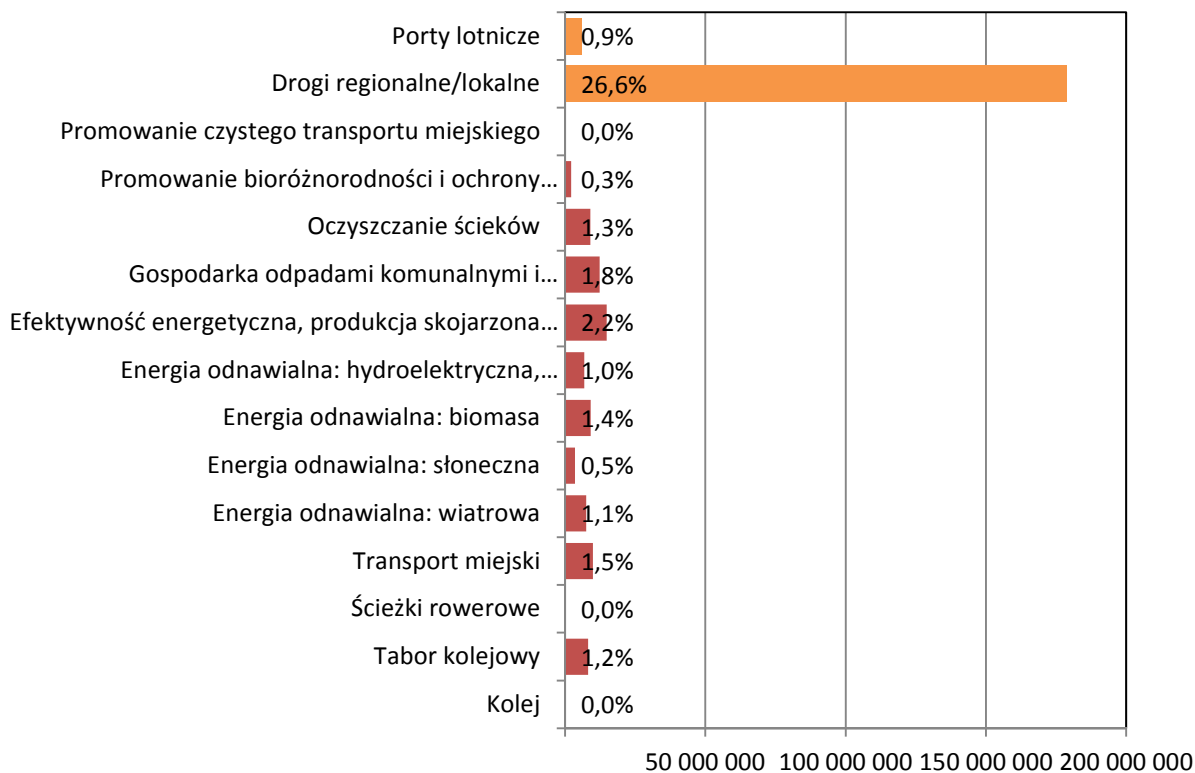
6.2 Zaprogramowane wsparcie finansowe obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami na tle alokacji dla sektorów: transport drogowy i lotniczy

Alokacja na drogi regionalne i lokalne wzrosła znacząco z 19,1% na 26,6%, głównie ze względu na przesunięcie środków z kategorii Porty lotnicze, a to z przyczyny niepowodzenia w wyznaczeniu lokalizacji lotniska w Sannikach, do czego przyczyniły się znacząco protesty organizacji ekologicznych. Zwolnione środki nie zostały jednak przeznaczone na bardziej ekologiczne inwestycje.

Ryc. 6.2a Zaprogramowane wsparcie finansowe wybranych kategorii interwencji na tle środków zaplanowanych na wsparcie transportu drogowego i lotniczego (RPO 2007)

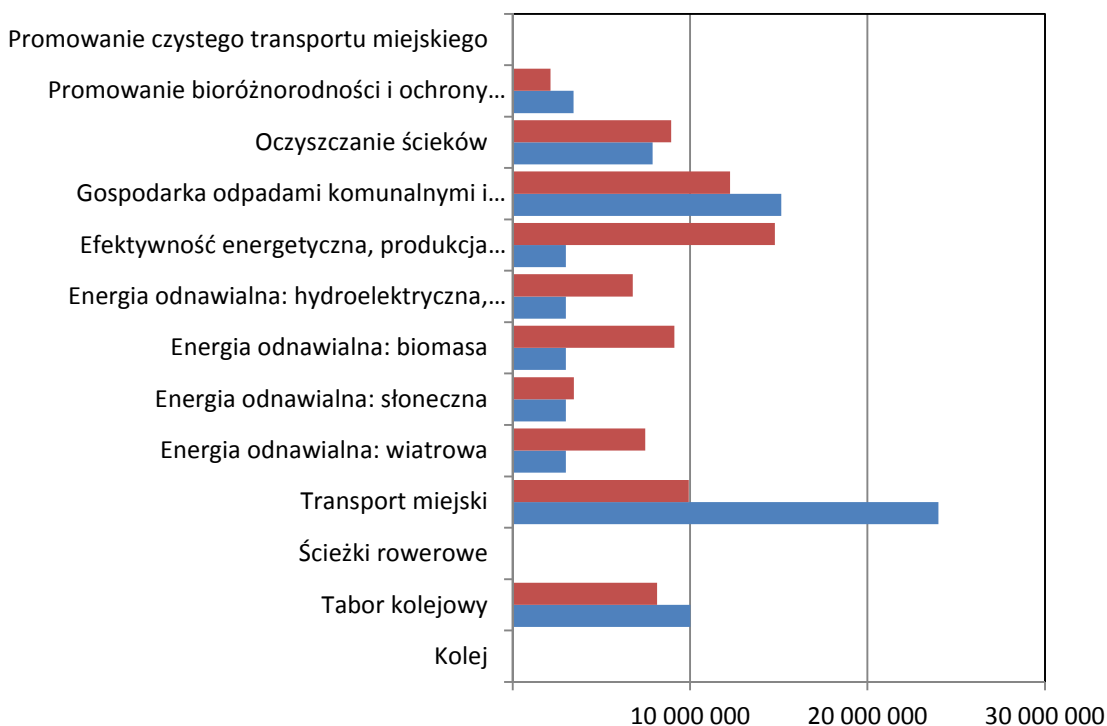

Ryc. 6.2b Zaprogramowane wsparcie finansowe wybranych kategorii interwencji na tle środków zaplanowanych na wsparcie transportu drogowego i lotniczego (RPO 2012)

6.3 Zmiany alokacji dla obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami

Ryc. 6.3 Zmiany w alokacjach dla wybranych kategorii interwencji pomiędzy latami 2007 (kolor niebieski) a 2012 (kolor bordowy).

6.4 Wskaźniki wdrażania RPO a zrównoważony rozwój

RPO Województwa Podlaskiego zawiera cztery wskaźniki realizacji celu głównego.

Są to:

- 1) Utworzone miejsca pracy brutto w wyniku realizacji programu, z tego: dla mężczyzn, dla kobiet, na obszarach wiejskich.
- 2) Liczba nowoutworzonych miejsc pracy netto .
- 3) Koszt utworzenia jednego miejsca pracy .
- 4) Zmiana poziomu PKB w wyniku oddziaływania programu.

Żaden z tych wskaźników nie może być uznany za miarę rozwoju zrównoważonego. Odnotowano znaczące zmiany wartości docelowych wskaźników pomiędzy wersjami RPO z 2007 i 2011 roku; zmniejszenie wskaźnika 1 dla mężczyzn i kobiet o około 1/3, na obszarach wiejskich o 2/3, przy jednoczesnym wzroście wskaźnika 3 o 60% i stagnacji wskaźników 2 i 4.

Poniżej podano wskaźniki dla priorytetów związanych ze zrównoważonym rozwojem i ich zmiany w okresie 2007-2012 r.

Tab. 6.4.1 Wartości poszczególnych wskaźników RPO w dokumentach z roku 2007, 2011 i 2012. Liczby dotyczą roku docelowego – 2013

Wskaźnik	RPO WP październik 2007	RPO WP grudzień 2011	Szczegółowy opis priorytetów wrzesień 2012
Rozwój transportu publicznego.			

Liczba projektów z zakresu transportu publicznego	5	4	4
Liczba zakupionego/zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej	84	48	48
Pojemność zakupionego/zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej (miejsca)	11928	5433	5433
Przyrost liczby ludności korzystającej z komunikacji miejskiej wspartej w ramach programu	1%	1%	1%
Rozwój transportu kolejowego.			
Liczba projektów z zakresu transportu kolejowego	1	1	1
Rozwój infrastruktury ochrony środowiska; wskaźniki produktu.			
Liczba projektów z zakresu infrastruktury wodno-ściekowej	25	8	4
Liczba projektów z zakresu gospodarki odpadami	8	8	4
Liczba projektów mających na celu poprawę jakości powietrza	6	6	3
Liczba projektów z zakresu energii odnawialnej	4	8	7
Liczba projektów z zakresu przeciwdziałania zagrożeniom przyrodniczym	4	4	2
Rozwój infrastruktury ochrony środowiska; wskaźniki rezultatu.			
Dodatkowa moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych w MW.	5	5	11
Długość wybudowanej sieci wodociągowej w ramach projektów w km.	-	15	7
Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej w ramach projektów w km.	-	27	13
Liczba nowo utworzonych lub zrehabilitowanych wysypisk śmieci w ramach realizacji programu	8	8	4
Powierzchnia terenów zrehabilitowanych w wyniku realizacji projektów w ha.	20	20	10
Liczba osób przyłączonych do sieci wodociągowej w wyniku realizacji projektów	10000	2400	1200
Liczba osób przyłączonych do sieci kanalizacyjnej w wyniku realizacji projektów	12000	4000	2000
Liczba osób objętych selektywną zbiórką odpadów	400000	104000	52000
Liczba osób zabezpieczonych przed innymi zagrożeniami	100000	1200000	600000
Liczba gospodarstw domowych obsługiwanych przez nowo utworzone wysypisko	-	2300	1150

Podsumowując:

(-) zmniejszenie i tak niewielkiego udziału środków przeznaczonych na promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (z 0,5 % na 0,3%), transportu miejskiego (z 3,8% na 1,5%) i taboru kolejowego (z 1,6% na 1,2 %)

(-) zmniejszenie alokacji na gospodarkę odpadami (2,4% na 1,8%), szczególnie w sytuacji gdy deklarowane było traktowanie tej dziedziny priorytetowo

(-) żaden ze wskaźników realizacji celów RPO nie może być uznany za miarę zrównoważonego rozwoju

(+) zwiększenie środków na działania związane z energią odnawialną i racjonalnym zarządzaniem energią.

7. Stan wdrażania, ocena barier i rzeczywistej dostępności wsparcia dla obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski), efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii oraz działań wspierających zrównoważony rozwój

Tabela: Wnioski ze względu na kategorię interwencji.⁶

Kategoria Interwencji	Liczba wniosków	Wartość ogółem (w EUR i PLN)	Koszty kwalifikowalne (w EUR i PLN)	Dofinansowanie (w EUR i PLN)
39 Energia odnawialna: wiatrowa	12	23 893 208,75 108 164 556,02	19 418 892,96 87 909 328,44	10 870 924,69 49 212 676,07
40 Energia odnawialna: słoneczna	4	2 270 932,55 10 280 511,64	2 207 018,25 9 991 171,64	1 309 762,73 5 929 295,88
41 Energia odnawialna: biomasa	6	12 870 483,41 58 264 678,41	10 370 699,69 46 948 157,51	6 178 629,01 27 970 653,54
42 Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe	1	150 155,04 679 751,85	150 155,04 679 751,85	127 631,78 577 789,07
43 Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią	1	2 668 757,65 12 081 465,90	2 169 721,67 9 822 330,00	867 888,67 3 928 932,00
44 Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowym	2	1 047 280,02 4 741 036,65	1 042 065,36 4 717 429,88	883 517,84 3 999 685,28
51 Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000)	5	425 527,11 1 926 361,24	410 164,74 1 856 815,76	348 640,02 1 578 293,39
53 Zapobieganie zagrożeniom (w tym	8	1 942 657,83 8 794 411,99	1 942 657,83 8 794 411,99	1 644 336,66 7 443 912,05

⁶ Załącznik nr 1 do Uchwały Komitetu Monitorującego RPO WP z dnia 21.06.2012 r. Sprawozdanie z realizacji w 2011 roku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnym i technologicznym)				
54 Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom	5	1 034 810,79 4 684 588,46	982 228,37 4 446 547,82	834 237,61 3 776 593,64

Poziom realizacji zobowiązań UE na lata 2007-2013 dla Osi I-VI wynosi łącznie około 60%, przy czym najwyższy odnotowano w Osi VI około 90%, zaś najniższy w Osi V około 40%

Tabela: Przeprowadzone nabory od uruchomienia programu w ramach Osi II.⁷

Działanie/ Poddziałanie	Rok	Termin naboru	Alokacja w ramach konkursu	Liczba złożonych wniosków
Działanie 2.1 Rozwój transportu drogowego:				
Poddziałanie 2.1.2 Lokalna infrastruktura drogowa	2008	29 lutego 2008 r. – 25 kwietnia 2008 r.	137 355 000 PLN	139
Działanie 2.3. Rozwój transportu publicznego				
Działanie 2.3. Rozwój transportu publicznego	2009	30 czerwca 2009 r. – 31 lipca 2009 r.	10 000 000 EUR	5

Działanie 2.3. Rozwój transportu publicznego

W ramach powyższego działania od uruchomienia Programu podpisano 4 umowy na wartość całkowitą 17 668 906,13 EUR (79 987 138,07 PLN) oraz wartość dofinansowania UE 7 959 778,01 EUR (36 033 915,07 PLN). Wobec powyższego wskaźnik produktu Liczba projektów z zakresu transportu publicznego został osiągnięty w 100%. Ponadto z podpisanych umów wynika, iż wskaźnik Liczba zakupionego/ zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej osiągnięty będzie w 100%, natomiast wskaźnik Pojemność zakupionego/ zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej osiągnie 96,13% wartości docelowej określonej na rok 2013.

Działanie 2.4. Rozwój transportu kolejowego

Realizacja projektu pn „Zakup kolejowych pojazdów szynowych do przewozów regionalnych” z Indykatywnego Wykazu Indywidualnych Projektów Kluczowych dla którego umowa została podpisana w 2009 r. w całości wyczerpała środki w ramach danego Działania, stopień realizacji zobowiązań UE osiągnął 100%.

W ramach projektu zakupiono 4 jednostki taboru kolejowego – pojazdy szynowe do przewozów regionalnych.

Dominującą wartościowo grupą projektów pod względem obszaru docelowego, w którym realizowane są projekty, jest infrastruktura transportowa w ramach *Osi Priorytetowej II. Rozwój infrastruktury transportowej*, gdzie na koniec 2011 r. podpisanych jest 69 umów na łączną wartość 153 648 502,12 EUR

⁷ Załącznik nr 1 do Uchwały Komitetu Monitorującego RPO WP z dnia 21.06.2012 r. Sprawozdanie z realizacji w 2011 roku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

(695 566 769,10 PLN), wartość dofinansowania 107 039 447,06 EUR (484 567 576,86 PLN), w tym wartość zakontraktowanych środków z EFRR 106 256 163,40 EUR (481 021 651,72 PLN) – jest to najwyższa wartość podpisanych umów w ramach całego RPOWP. Daje to stopień realizacji zobowiązań UE na lata 2007-2013 na poziomie 52,19%. Z grupy podpisanych umów/decyzji do końca 2011 r., Zarząd Województwa Podlaskiego uchylił uchwałę z dnia 28 czerwca 2011 r. nr 37/442/2011 uchwałę w sprawie przyjęcia do realizacji oraz przyznania dofinansowania projektowi kluczowemu „Budowa lotniska regionalnego o wartości całkowitej 108 905 060,61 EUR (493 013 209,36 PLN) i wartości dofinansowania 77 851 844,14 EUR (352 435 298,40 PLN). Powodem było uchylene w dniu 5 stycznia 2011 r. decyzją nr DOOŚ-0a4230.1.2010.ADK-1 Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, decyzji środowiskowej wydanej w pierwszej instancji przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia. Efektem były zmiany w uszczegółowieniu Programu w zakresie przeznaczenia środków przewidzianych na realizację inwestycji na przygotowanie dokumentacji projektu (w tym raportu oddziaływania na środowisko) oraz dofinansowanie projektów dotyczących infrastruktury drogowej na poziomie regionalnym.

Tabela: Ilość oraz wartość wniosków zatwierdzonych do realizacji w ramach RPOWP w ramach V Osi priorytetowej.⁸

Działanie/ poddziałanie	Liczba wniosków	Wartość ogółem (w EUR i PLN)	Wydatki kwalifikowalne (w EUR i PLN)	Dofinansowanie (w EUR i PLN)
5.1	47	37 280 965,24 168 770 929,62	35 036 729,49 158 611 274,41	26 355 755,54 119 312 505,32
5.2	47	17 731 129,67 80 268 824,02	16 963 421,07 76 793 407,20	12 674 322,20 57 376 656,60

W ramach Osi priorytetowej V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, beneficjenci złożyli od uruchomienia Programu 94 wnioski o dofinansowanie. Wartość złożonych wniosków o płatność (dofinansowanie UE) od uruchomienia programu wyniosła 14 254 347,65 EUR (64 529 431,81 PLN). Podpisane narastająco umowy po aneksach powodują, iż stopień realizacji zobowiązań UE na lata 2007-2013 kształtuje się na poziomie 40,34 %.⁹

Tabela: Zrealizowane nabory od uruchomienia programu w ramach Osi V.¹⁰

Działanie/Poddziałanie	Rok	Termin naboru	Alokacja w ramach konkursu	Liczba złożonych wniosków
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki wodno-ściekowej	2008	15 października 2008 r. – 28 listopada 2008 r.	5 500 000 EUR	3
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu ochrony	2008	15 października 2008 r. – 28 listopada 2008 r.	2 000 000 EUR	11

⁸ Załącznik nr 1 do Uchwały Komitetu Monitorującego RPO WP z dnia 21.06.2012 r. Sprawozdanie z realizacji w 2011 roku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

⁹ j.w.

¹⁰ j.w.

przyrody				
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu ochrony przyrody			1 000 000 EUR	2
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu termomodernizacji	2009	15 czerwca 2009 r. – 17 lipca 2009 r.	4 500 000 EUR	26
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu termomodernizacji			1 500 000 EUR	10
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki odpadami dotyczące likwidacji i rekultywacji składowisk odpadów	2009	15 grudnia 2009 r. – 12 lutego 2010 r.	10 000 000 EUR	2
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki odpadami dotyczące likwidacji i rekultywacji składowisk odpadów				6
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu ochrony przyrody	2010	25 lutego 2010 r. – 16 kwietnia 2010 r.	5 000 000 EUR	6
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu ochrony przyrody			4 000 000 EUR	16
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki wodno-ściekowej	2010	1 marca 2010 r. – 30 kwietnia 2010 r.	4 000 000 EUR	2
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki wodno-ściekowej			9 000 000 EUR	3
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki odpadami	2010	30 czerwca 2010 r. – 4 sierpnia 2010 r.	12 310 000 EUR	5
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki odpadami				12
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu odnawialnych źródeł energii	2010	30 czerwca 2010 r. – 16 sierpnia 2010 r.	7 000 000 EUR	7

Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu odnawialnych źródeł energii			8 000 000 EUR	14	
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadami	2010	23 września 2010 r. – 26 października 2010 r.	3 370 440 EUR	10	
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadami			2 000 000 EUR	21	
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii			1 000 000 EUR	3	
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii			3 000 000 EUR	12	
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2011	5 sierpnia 2011 r. -20 października 2011 r.	5 882 353 EUR	13	
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii			8 235 294 EUR	20	
Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki wodno-ściekowej			17 października 2011 r.- 2 grudnia 2011 r.	3 700 000 EUR	5
Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu gospodarki wodno-ściekowej				3 700 000 EUR	5

Zestawienie wniosków w ramach kategorii interwencji 51 – *Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000)*, ocenionych pozytywnie podczas weryfikacji formalnej (na podstawie KSI SIMIK (07-13))

Termin konkursu	Nazwa beneficjenta / Tytuł projektu /
-----------------	---------------------------------------

	Status wniosku*
Osi Priorytetowej V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Projekty z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadami, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, termin konkursu: 23 września - 26 października 2010 r.	Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków / Narewka - rzeka życia / Odrzucony
Osi Priorytetowej V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Projekty z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadami, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, termin konkursu: 23 września - 26 października 2010 r.	Lokalna Grupa Działania Puszcza Knyszyńska / Kolejka przez Puszcę Knyszyńską - nowatorska forma edukacji ekologicznej / Odrzucony
Osi Priorytetowej V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Projekty z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadami, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, termin konkursu: 23 września - 26 października 2010 r.	Nadleśnictwo Rudka / Rozbudowa Ośrodka Edukacji Leśnej "Cyraneczka" na terenie Stawów Pietkowskich / Zatwierdzony (podpisana umowa)
Osi Priorytetowej V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Projekty z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadami, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, termin konkursu: 23 września - 26 października 2010 r.	Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków / Białowieski Ośrodek Wspierania Aktywnej Edukacji Przyrodniczej - Domek Ogrodnika / Odrzucony
Osi Priorytetowej V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Projekty z zakresu ochrony przyrody, termin konkursu: 25 lutego - 16 kwietnia 2010 r.	Wigierski Park Narodowy / Modernizacja Bazy Edukacyjnej Wigierskiego Parku Narodowego / Zatwierdzony (podpisana umowa)
Osi Priorytetowej V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Projekty z zakresu ochrony przyrody, termin konkursu: 25 lutego - 16 kwietnia 2010 r.	Nadleśnictwo Rudka / "Rozbudowa Ośrodka Edukacji Leśnej Cyraneczka na terenie Stawów Pietkowskich" / Odrzucony
Osi Priorytetowej V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Projekty z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadami, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, termin konkursu: 23 września - 26 października 2010 r.	Miasto Białystok / Centrum Edukacji Ekologicznej - ZSE prekursorem kształcenia na rzecz zrównoważonego rozwoju Podlasia / Odrzucony

*- status *odrzucony* oznacza wniosek, który uzyskał negatywną ocenę merytoryczną albo pozytywną ocenę merytoryczną, lecz nie został wyłoniony do dofinansowania (np. ze względu na uzyskanie zbyt niskiej punktacji przy ograniczonej puli środków przeznaczonych na dofinansowanie).

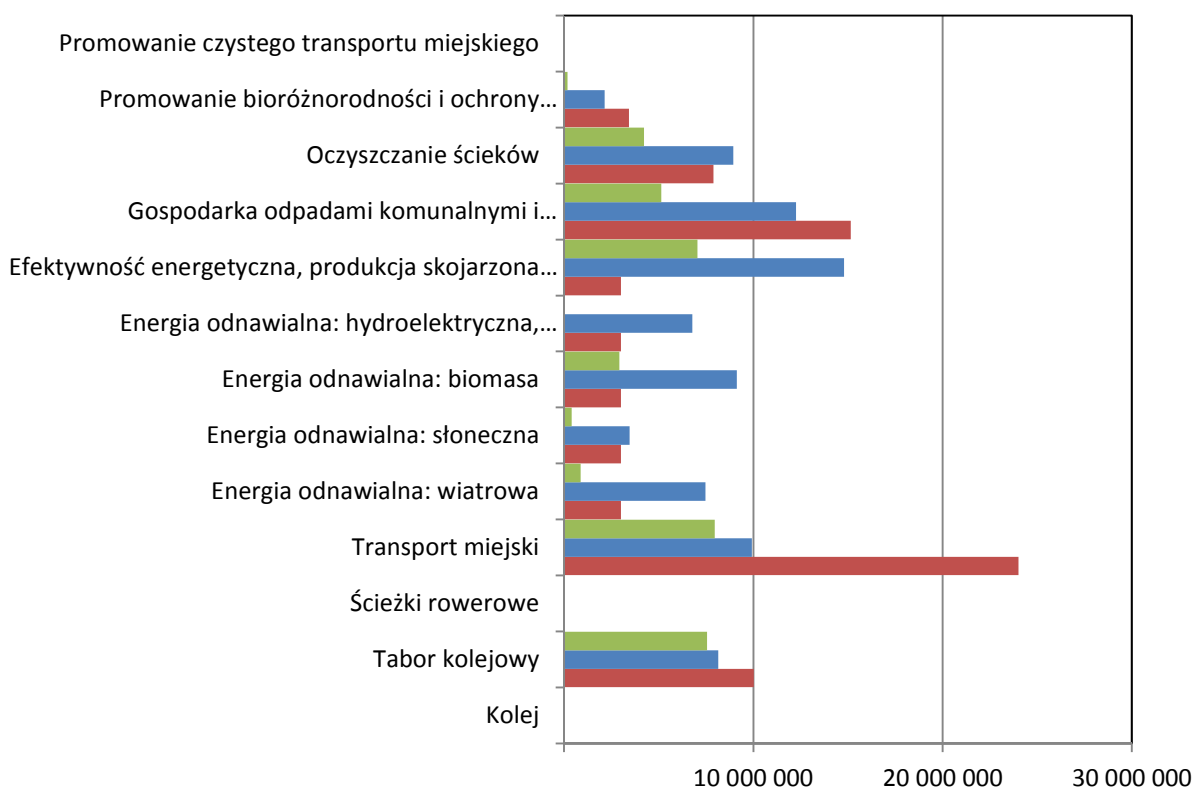
W ramach V Osi priorytetowej najbardziej zaawansowana realizacja obserwowana jest w przypadku takich wskaźników jak:

- Liczba projektów z zakresu infrastruktury wodno-ściekowej - w relacji do wartości docelowej planowanej na rok 2013 osiągnięto wskaźnik na poziomie 50%;

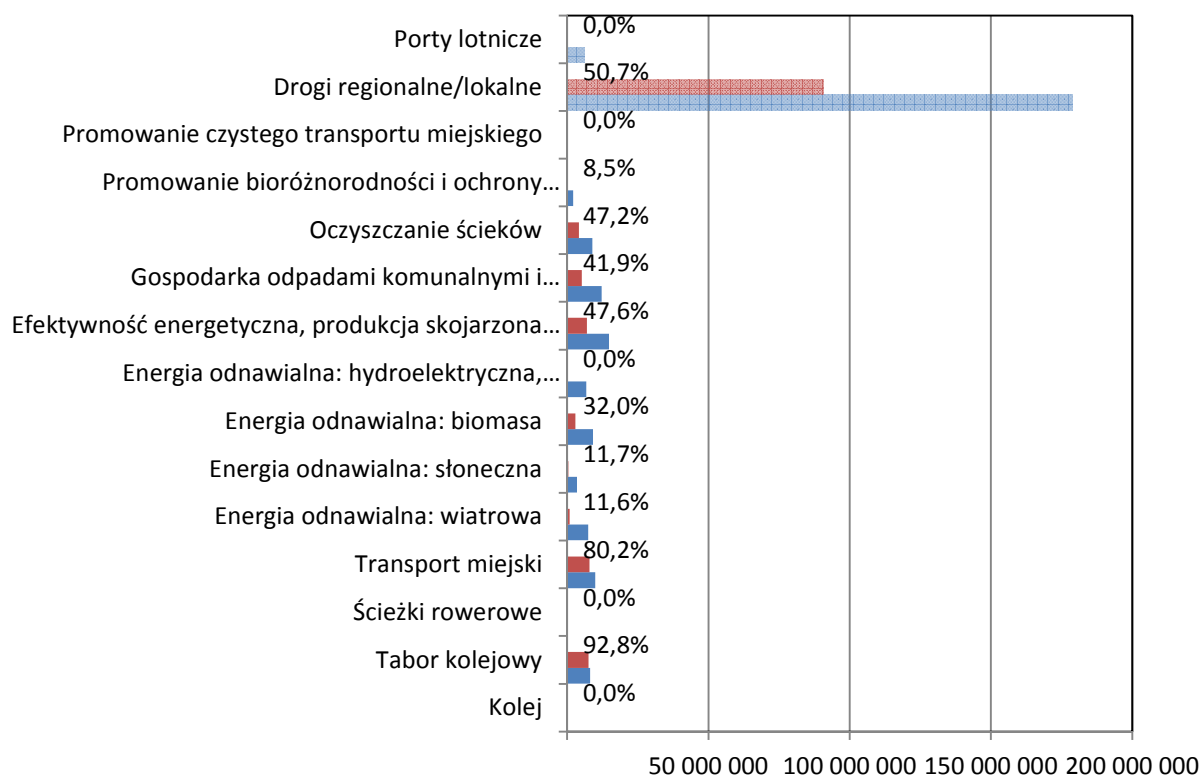
- Liczba projektów z zakresu gospodarki odpadami - w relacji do wartości docelowej planowanej na rok 2013 osiągnięto wskaźnik ponad dwukrotnie wyższy;
- Liczba projektów z zakresu energii odnawialnej - w relacji do wartości planowanej na rok 2013 z podpisanych umów wynika, iż osiągnięto wskaźnik na poziomie 87,5%, stanowi to odpowiednio 46,67% wartości wskaźnika na rok 2015;
- Liczba projektów mających na celu poprawę jakości powietrza - w relacji do wartości planowanej na rok 2013 iż osiągnięto wskaźnik ponad pięciokrotnie wyższy;
- Dodatkowa moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych - w relacji do wartości docelowej planowanej na rok 2013 z podpisanych umów wynika, iż osiągnięto wskaźnik na poziomie 175,6%, stanowi to odpowiednio 38,17% wartości wskaźnika na rok 2015.
- Liczba osób zabezpieczonych przed innymi zagrożeniami - w relacji do wartości docelowej planowanej na rok 2013 osiągnięto wskaźnik ponad dwukrotnie wyższy.

Zakres udzielonego wsparcia dla Działania 5.1. i 5.2. był w zasadzie identyczny (dla 5.2. dodatkowo przewidziano możliwość finansowania likwidacji dzikich wysypisk śmieci), różnicą jest skierowanie wsparcia w ramach Działania 5.1. do obszarów nieobjętych PROW, w ramach 5.2. do obszarów objętych PROW, ale wyłącznie do beneficjentów nie mogących skorzystać ze wsparcia PROW. Priorytet przewiduje szeroki katalog potencjalnych beneficjentów, nie tylko publicznych, ale także MSP, NGO, instytucje naukowe, szkoły, uczelnie, instytucje kultury i inne. (wkład własny 15 proc. ; 5 proc. JST).

Ryc. 7a Stan wdrażania w wybranych kategoriach interwencji (sprawozdanie 2011 *versus* założenia RPO 2007, RPO 2011)

Ryc. 7b Stan wdrażania w wybranych kategoriach interwencji na tle środków wydatkowanych na wsparcie transportu drogowego i lotniczego (sprawozdanie 2011 *versus* założenia RPO 2011)

Podsumowując:

(+) wysoki poziom wykonania modernizacji taboru kolejowego i transportu miejskiego

(-) większość projektów dot. bioróżnorodności i ochrony przyrody nie została zakwalifikowana do realizacji

(-) porównanie zaawansowania finansowego realizacji poszczególnych kategorii interwencji prowadzi do wniosku o uprzywilejowanej pozycji transportu drogowego.

8. Podsumowanie i wnioski do programowania na lata 2014-2020

Mimo szerokiego katalogu projektów, które mogły uzyskać dofinansowanie w ramach Osi priorytetowej V, faktycznie dominują (w aspekcie ilościowym) projekty mające na celu poprawę jakości powietrza, faktycznie termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i przeciwdziałania zagrożeniom przyrody, w większości polegającym na zakupie sprzętu ratowniczego. Jeśli jednak brać pod uwagę koszt inwestycji dominują działania skupiające się na budowie lub przebudowie sieci kanalizacyjnych i/lub wodociągowych oraz termomodernizacji. W dalszej kolejności finansowano zakup specjalistycznego sprzętu do akcji ratowniczych – w praktyce głównie wozów bojowych straży pożarnej. Pozostałe środki przeznaczone są na rekultywację składowisk odpadów oraz rozbudowę infrastruktury ośrodków edukacji ekologicznej. Wśród beneficjentów dominują JST (zwłaszcza gminy, w dalszej kolejności miasta i powiaty), szczególnie w projektach gospodarki wodno-ściekowej.

Analiza wybranych wniosków pozwala scharakteryzować główne obszary działań. Najczęstszą wymienianą potrzebą, jest konieczność termomodernizacji budynków, poprzez ich docieplenie, wymianę stolarki okiennej i drzwi, jak również modernizację systemów centralnego ogrzewania. Działania te *de facto* skupiają się na bieżących potrzebach podmiotów, uzyskaniu oszczędności eksploatacyjnych i dostosowaniu budynków do obecnych wymagań. W przypadku inwestycji

skierowanych do ośrodków edukacji ekologicznej środki kierowane są zarówno na infrastrukturę, budynku jak i około budynkową (w tym stworzenie ekologicznego ogrodu i małej architektury wokół ośrodka) oraz ich doposażenie, jak zakup sprzętu do sali konferencyjnej. W wyniku wsparcia ośrodki zakładają rozwój i zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, poprzez intensyfikację swoich działań. Kolejna kategoria projektów dotyczy zakupu nowoczesnego sprzętu do akcji ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń oraz rozwój systemu monitorującego. Należy zwrócić uwagę na duże wymagania względem przedsiębiorców przy projektach z zakresu OZE. W opiniach beneficjentów program powinien preferować tylko wybrane formy odnawialnych źródeł energii, przystających do specyfiki i możliwości regionu, przy wątpliwym sensie budowania dużych farm wiatrowych, ponieważ wyniki wykonanych ekspertyz sugerują, że najbardziej opłacalne będą te o mocy 10 kW.

Analiza efektów dotychczasowego wsparcia w oparciu o wybrane wskaźniki produktu, wskazuje na zdecydowane przekroczenie spodziewanych wartości w przypadku ochrony powietrza, w obu działaniach wskaźniki produktu zostały znacząco przekroczone już w 2010 r. (zrealizowano 21 inwestycji, przy 2 zakładanych dla Działania 5.1 i 8 w stosunku do 4 docelowych dla 5.2). Podobna sytuacja występuje w przypadku interwencji skierowanej na przeciwdziałanie zagrożeniom, wskaźniki zostały przekroczone odpowiednio o 200 proc dla Działania 5.1 (realizacja 6 przy zakładanych 3 projektach) i 1000 proc dla 5.2 (wsparto 10 przy planowanej 1 inwestycji).

Wskaźniki rezultatu wskazują na zdecydowane przekroczenie już w 2010 r. –ponad 23 razy wyższa wartość dla Działania 5.1 i ponad trzykrotne dla 5.2. - spodziewanych wyników w przypadku *liczby osób zabezpieczonych przed innymi zagrożeniami*. Dodatkowo w przypadku interwencji skierowanej na obszary objęte PROW, przekroczono zakładany poziom indeksu opisującego liczbę terenów rekultywowanych (7,76 ha przy docelowych 5), natomiast dla terenów nie objętych PROW, osiągnięto nieco ponad 79 MW dodatkowej mocy zainstalowanej energii z OZE (przy 2,5 MW określonych na rok 2013).¹¹

Oceniając dotychczasową realizację Osi priorytetowej V. należy zauważyć, że:

- Zakres podejmowanych działań jest dużo węższy niż szeroki katalog projektów przewidywany przez szczegółowy opis priorytetów, z koncentracją na projektach termomodernizacyjnych i z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Projekty dotyczące ochrony przyrody koncentrowały się na zakupie sprzętu do akcji ratowniczych i nielicznej infrastrukturze ośrodków edukacji ekologicznej (2 szt), w zakresie działań zmierzających do poprawy jakości powietrza koncentrowano się na termomodernizacji, a w zakresie gospodarki odpadami realizowano wyłącznie projekty rekultywacyjne. Tak więc, o ile wszystkie realizowane projekty wpisywały się w cele i założenia RPO WP, to nacisk na poszczególne typy interwencji był w stosunku do założeń bardzo nierównomierny.

- W szczególności, realizowano projekty wprost odpowiadające na pilne potrzeby poszczególnych beneficjentów (zwłaszcza JST) i przynoszące korzystne efekty środowiskowe, w znacznie mniejszym stopniu prowadzono działania związane z bezpośrednią ochroną środowiska naturalnego. W kontekście unikalnych zasobów przyrodniczych województwa, określenia ochrony środowiska naturalnego jako celu 4. Strategii Rozwoju Województwa oraz zapisów szczegółowego opisu priorytetów RPO dotychczasowe wsparcie jest wybiórcze. Taki stan rzeczy może wynikać ze stosunkowo małego zainteresowania beneficjentów, którzy w pierwszej kolejności skupiają się na najistotniejszych ze swojego punktu widzenia inwestycjach. Tak więc, o ile obszar wsparcia został właściwie zdiagnozowany w dokumentach programowych, o tyle realizacja konkretnych działań zależy jest od bieżącego zapotrzebowania regionu, które w obecnej sytuacji – jak wynika z analizy zrealizowanych projektów – jest nieco inne, niż opisane w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WP.

Dotychczasowa realizacja projektów z zakresu ochrony przyrody w Osi priorytetowej V koncentrowała się na zwiększeniu wyposażenia w sprzęt specjalistyczny straży pożarnej. Zważywszy na identyfikowane SRW i RPOWP unikalne zasoby przyrodnicze województwa i konieczność ich zachowania (także w kontekście rozwoju turystyki), wyrażone również w celu głównym RPOWP, należy uznać, że

¹¹ Analiza efektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013 pod kątem renegotiacji z Komisją Europejską zmian w Programie oraz podziału Krajowej Rezerwy Wykonania. Listopad 2010.

dotychczasowa realizacja Osi V w tym zakresie rozminęła się z pierwotnymi założeniami. W związku z tym należy w przyszłości stworzyć lepsze warunki atrakcyjne dla beneficjentów projektów w zakresie ochrony przyrody.